

Sygn. akt IV U 937/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2019 roku

Sąd Okręgowy w Częstochowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSR del. Barbara Sobocińska

Protokolant: st. sekr. sądowy Joanna Jastrzębska-Ciura

po rozpoznaniu w dniu 14 stycznia 2019 roku w Częstochowie

sprawy A. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.

o ustalenie kapitału początkowego

na skutek odwołania A. N.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C.

z dnia 5 czerwca 2018 roku Nr (...)

- 1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustala ubezpieczonemu A. N. wskaźnik podstawy wymiaru kapitału początkowego na 13,05% (trzydzieści i pięć setnych procent);**
- 2. w pozostałym zakresie oddala odwołanie.**

Sygn. akt IV U 937/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 czerwca 2018 roku, nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. ustalił A. N. wartość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 roku. Ustalając wartość kapitału organ rentowy:

- do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjął przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z faktycznego okresu ubezpieczenia, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego ustalając na 9,02%, a jego podstawę na kwotę 110,12 zł;
- uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 3 lat, 1 miesiąca i 24 dni, tj. 37 miesięcy;
- uwzględnił okresy nieskładkowe w wymiarze 1 roku 3 miesięcy i 11 dni, tj. 15 miesięcy, ograniczając je do # wymiaru okresów składkowych, czyli do 1 roku i 18 dni, tj. 12 miesięcy;
- uwzględnił współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998 roku wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego w wysokości 17,22%;
- uwzględnił średnie dalsze trwanie życia wyrażone w miesiącach, które dla osób w wieku 62 lat wynosi 209 miesięcy.

Obliczony z uwzględnieniem powyższych danych kapitał początkowy ubezpieczonego wyniósł 11.630,85 zł.

W treści decyzji organ rentowy wskazał, że przy obliczaniu wartości kapitału początkowego nie uwzględnił okresów od 17 grudnia 1996 roku do 9 stycznia 1997 roku i od 1 marca 1997 roku do 31 marca 1997 roku oraz dnia 31 stycznia 1997 roku, albowiem w tym czasie ubezpieczony korzystał z urlopu bezpłatnego, a także okresu od 1 lutego 1997 roku do 27 lutego 1997 roku, albowiem nie została za ten czas opłacona składka na ubezpieczenie społeczne.

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł A. N., domagając się jej zmiany i uwzględnienia przy obliczaniu wartości kapitału początkowego wynagrodzenia faktycznie uzyskiwanego przez niego w okresie zatrudnienia w Zakładzie (...) „E.-B.: S.A. od 1 września 1990 roku do 30 czerwca 1992 roku w kwocie 304.700,00 zł, potwierdzonej w świadectwie pracy z dnia 30 czerwca 1992 roku.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podnosząc że zapis w przedłożonym przez ubezpieczonego świadectwie pracy nie obliguje do ustalenia na tej podstawie wysokości wynagrodzenia, tym bardziej że ubezpieczony w latach 1990-1992 był uczniem zawodu, a jego wynagrodzenie, w odróżnieniu od pracowników zatrudnionych na podstawie zwykłej umowy o pracę, nie jest świadczeniem odpowiadającym pracy wykonywanej, ale zostało ustalone w sposób odmienny, gdyż przy tego rodzaju zatrudnieniu głównym celem nie jest uzyskanie przez młodocianego wynagrodzenia za pracę, ale zdobycie zawodu. Nadto zapis ten wskazuje na wysokość wynagrodzenia odwołującego w ostatnim roku pracy, a nie w całym okresie zatrudnienia.

Ustalenia faktyczne.

Decyzją z dnia 28 lutego 2018 roku organ rentowy ustalił A. N. wartość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999 roku. Ustalając wartość kapitału organ rentowy:

- uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 3 lat, 1 miesiąca i 24 dni, tj. 37 miesięcy;
- uwzględnił okresy nieskładkowe w wymiarze 1 roku, 3 miesięcy i 11 dni, tj. 15 miesięcy, ograniczając je do # wymiaru okresów składkowych, czyli do 1 roku i 18 dni, tj. 12 miesięcy;
- uwzględnił współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998 roku wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego w wysokości 17,22%;
- uwzględnił średnie dalsze trwanie życia wyrażone w miesiącach, które dla osób w wieku 62 lat wynosi 209 miesięcy.

Obliczony z uwzględnieniem powyższych danych kapitał początkowy ubezpieczonego wyniósł 11.403,04 zł.

W treści decyzji organ rentowy wskazał, że przy obliczaniu wartości kapitału początkowego nie uwzględnił okresów od 17 grudnia 1996 roku do 9 stycznia 1997 roku i od 1 marca 1997 roku do 31 marca 1997 roku oraz dnia 31 stycznia 1997 roku, albowiem w tym czasie ubezpieczony korzystał z urlopu bezpłatnego, a także okresu od 1 lutego 1997 roku do 27 lutego 1997 roku, albowiem nie została za ten czas opłacona składka na ubezpieczenie społeczne.

W dniu 28 maja 2018 roku ubezpieczony złożył wniosek o ponowne ustalenie kapitału początkowego, do którego załączył umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego w z dnia 1 września 1992 roku oraz kopie kartotek zarobkowych za okres od września 1992 roku do czerwca 1993 roku i karty zasiłkowej za 1993 roku, a także kopie świadectw pracy z dnia 30 czerwca 1992 roku i 21 czerwca 1993 roku. W wyniku rozpoznania powyższego wniosku organ rentowy wydał zaskarżoną w niniejszej sprawie decyzję z dnia 5 czerwca 2018 roku.

Kolejną decyzją z dnia 13 lipca 2018 roku organ rentowy dokonał korekty kapitału początkowego odwołującego, w związku z wcześniejszym omyłkowym dwukrotnym uwzględnieniem przy jego obliczaniu kwoty zasiłku chorobowego za grudzień 1992 roku.

(dowód: dokumenty w aktach rentowych)

A. N. urodził się w dniu (...). W latach 1990-1993 ubezpieczony był uczniem (...) Szkoły Zawodowej w Zespole Szkół (...) w C.. Równocześnie z podjęciem nauki w szkole ubezpieczony rozpoczął praktyczną naukę zawodu w Zakładzie (...) w B.. W dniu 1 września 1991 roku Zespół Szkół (...) w C. zawarł z Zakładem (...) w B. umowę o praktyczną naukę zawodu, na mocy której skierował odwołującego do pracy w Zakładzie (...)

w B. w celu odbywania zajęć praktycznych, zajęć specjalistycznych, praktyk zawodowych zgodnie z programem, w specjalności ślusarza-spawacza. Zgodnie

z pkt 2 umowy, prawa i obowiązki stron oraz zasady odbywania praktycznej nauki zawodu regulowały przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 września 1985 roku w sprawie zasad organizowania i finansowania praktycznej nauki zawodu oraz zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 stycznia 1990 roku w sprawie finansowania praktycznej nauki zawodu.

W I i II klasie szkoły zawodowej ubezpieczony 3 dni w tygodniu uczestniczył

w zajęciach lekcyjnych, a 2 dni w tygodniu odbywał praktyczną naukę zawodu, otrzymując z tego tytułu wynagrodzenie w stałej stawce miesięcznej. Praktyczna nauka zawodu odbywała się w godzinach od 6:00 do 14:00, a w jej ramach ubezpieczony wykonywał określone zadania praktyczne, np. wykonywał młotek

z bryły metalu, jak również pracował jak zwykły robotnik zakładów w B., np. przy wyciąganiu z bębna maszynek do mielenia mięsa.

Z tytułu odbywania praktycznej nauki zawodu A. N. uzyskał wynagrodzenie w kwotach:

- w 1990 roku 374.253,00 zł;

- w 1991 roku 1.968.823,00 zł;

- w 1992 roku 1.726.854,00 zł.

Po zakończeniu praktyk w Zakładzie (...) w B., w dniu

1 września 1990 roku ubezpieczony zawarł umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego z Przedsiębiorstwem Produkcyjno-Handlowym (...)

sp. z o.o. w C.. W tym Przedsiębiorstwie odwołujący był zatrudniony

w okresie od 1 września 1992 roku do 20 czerwca 1993 roku, za wynagrodzeniem

w wysokości 6% przeciętnego wynagrodzenia w pięciu podstawowych działach gospodarki Rzeczypospolitej Polskiej, łącznie uzyskując z tego tytułu wynagrodzenie w kwocie 1.762.700,00 zł w 1992 roku i 1.259.200,00 zł w 1993 roku.

(dowód: akta rentowe, osobowe i płacowe ubezpieczonego oraz jego wyjaśnienia

k. 35, dokumentacja nadesłana przez Zespół Szkół (...)

w C. k. 38-41, pismo organu rentowego z dnia 19 listopada 2018 roku k. 43-45)

Rozważania prawne.

Odwołanie częściowo zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 173 § 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach

i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2018 roku, poz. 1270 ze zm.) – dalej ustawa emerytalna, dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, którzy przed dniem wejścia w życie

ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy.

W myśl art. 174 ust. 1 ustawy emerytalnej, kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12.

Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy:

- 1) okresy składkowe, o których mowa w art. 6;
- 2) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5;
- 3) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 (ust. 2).

Przy ustalaniu kapitału początkowego do okresów, o których mowa w art. 7 pkt 5 stosuje się art. 53 ust. 1 pkt 2 (ust. 2a).

Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 roku (ust. 3).

Jeżeli okres wskazany do ustalenia podstawy wymiaru kapitału początkowego obejmuje rok kalendarzowy, w którym ubezpieczony pozostawał w ubezpieczeniu społecznym na podstawie przepisów prawa polskiego jedynie przez część miesięcy tego roku, do obliczenia stosunku sumy kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w art. 15 ust. 3, w okresie tego roku do przeciętnego wynagrodzenia, przyjmuje się sumę kwot przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłoszonego za ten rok kalendarzowy odpowiednią do liczby miesięcy pozostawania w ubezpieczeniu (ust. 3b).

W myśl art. 15 ust. 1 ustawy emerytalnej, podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, z uwzględnieniem ust. 6 i art. 176.

Jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru składek w okresie pozostawania w stosunku pracy wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury i renty, za podstawę wymiaru składek przyjmuje się kwotę obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy (ust. 2a)

Zgodnie z art. 15 ust. 4 ustawy, w celu ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty:

- 1) oblicza się sumę kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w ust. 3, w okresie każdego roku z wybranych przez zainteresowanego lat kalendarzowych;
- 2) oblicza się stosunek każdej z tych sum kwot do rocznej kwoty przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonej za dany rok kalendarzowy, wyrażając go w procentach, z zaokrągleniem do setnych części procentu;
- 3) oblicza się średnią arytmetyczną tych procentów, która, z zastrzeżeniem ust. 5, stanowi wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury lub renty, oraz
- 4) mnoży się przez ten wskaźnik kwotę bazową, o której mowa w art. 19.

Na wniosek ubezpieczonego podstawę wymiaru emerytury lub renty może stanowić ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku, wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu (ust. 6).

Zasady ustalania podstawy wymiaru świadczeń emerytalnych i rentowych określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (tekst jednolity Dz. U. z 1989 roku nr 11, poz. 63 ze zm.). Zgodnie z § 1 wyżej wskazanego rozporządzenia podstawę wymiaru emerytur i rent, ustala się od wynagrodzenia

z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, z uwzględnieniem wypłaconych zamiast tego wynagrodzenia świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Do ustalenia podstawy wymiaru dla pracowników uspołecznionych zakładów pracy nie przyjmuje się tych składników wynagrodzenia w gotówce i w naturze z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, od których nie ma obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, z uwzględnieniem ust. 2-5 (§ 4 ust. 1 rozporządzenia). Do obliczenia podstawy wymiaru emerytur i rent dla pracowników zatrudnionych w nie uspołecznionych zakładach pracy lub przez osoby fizyczne przyjmuje się składniki wynagrodzenia, od których zostały ustalone składki na ubezpieczenia społeczne (§ 7 ust. 1).

Zgodnie z 21 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. z 2011 roku, nr 237, poz. 1412), środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia.

Jak jednak wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 27 lipca 1997 roku, II UKN 186/97 (OSNP 1998/11/342), który zachowuje aktualność również na gruncie przepisów przywołanego powyżej rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 roku, w postępowaniu sądowym nie obowiązują ograniczenia, co do środków dowodowych stwierdzających wysokość zarobków lub dochodów stanowiących podstawę wymiaru emerytury lub renty określone w § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1984 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń.

W niniejszej sprawie niesporne jest, że w okresie od 1 września 1990 roku do 30 czerwca 1992 roku A. N. uczył się w (...) Szkole Zawodowej w Zespole Szkół (...) w C.

i równolegle odbywał praktyczną naukę zawodu w Zakładzie (...) w B.. Spór dotyczy jedynie kwestii, czy otrzymywał on z tego tytułu wynagrodzenie i w jakiej ewentualnie wysokości, przy czym nie ulega wątpliwości, że na chwilę obecną nie zachowały się dokumenty wprost wskazujące na wysokość tego wynagrodzenia. W szczególności za dokument tego rodzaju nie może zostać uznane świadectwo pracy z dnia 30 czerwca 1992 roku, w którym wskazano, że ubezpieczony otrzymywał wynagrodzenie w kwocie 304.700,00 zł miesięcznie, albowiem jest to wysokość ostatnio przyznanego mu wynagrodzenia, a nie wysokość wynagrodzenia jakie przysługiwało mu w całym spornym okresie. Podkreślić przy tym należy, że na rozprawie w dniu 5 listopada 2018 roku odwołujący wskazał, że otrzymywał wynagrodzenie w stałej stawce miesięcznej, ale nie pamięta czy w latach 1990-1992 stawka ta ulegała zmianom i tym samym nie był w stanie wyjaśnić, kiedy przyznano mu wynagrodzenie w kwocie wskazanej w świadectwie pracy.

Zgodnie z § 12 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 października 1989 roku w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych w uspołecznionych zakładach pracy i ich wynagradzania (Dz. U. z 1989 roku, poz. 332 ze zm.),

w brzmieniu obowiązującym w spornym okresie, młodocianym w okresie nauki zawodu przysługuje wynagrodzenie obliczane w stosunku procentowym do przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, bez wypłat z zysku i nadwyżki bilansowej w spółdzielniach, w pięciu podstawowych działach gospodarki uspołecznionej za ostatni miesiąc

poprzedniego kwartału, publikowanego przez Główny Urząd Statystyczny w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Ustala się następujący stosunek procentowy wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1:

- 1) w pierwszym roku nauki 9%,
- 2) w drugim roku nauki 12%,
- 3) w trzecim roku nauki 15% (ust. 2).

Młodociani w trzecim roku nauki zawodu mogą być wynagradzani według stawek płac zasadniczych obowiązujących w zakładzie na stanowiskach pracy, na których będą wykonywali pracę (ust. 3).

Zgodnie z kolejnymi obwieszczeniami Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie przeciętnego wynagrodzenia w pięciu podstawowych działach gospodarki, przeciętne wynagrodzenie w pięciu podstawowych działach gospodarki, bez wypłat z zysku wynosiło:

- w czerwcu 1990 roku 846.695,00 zł (M. P. 1990.27.218);
- we wrześniu 1990 roku 1.103.888,00 zł (M.P. 1990.38.303);
- w grudniu 1990 roku 1.454.386,00 zł (M.P. 1991.3.15);
- w marcu 1991 roku 1.535.814,00 zł (M.P. 1991.14.96);
- w czerwcu 1991 roku 1.667.516,00 zł (M.P. 1991.23.162);
- we wrześniu 1991 roku 1.836.705,00 zł (M.P. 1991.32.235);
- w grudniu 1991 roku 2.257.937,00 zł (M.P. 1992.2.12);
- w marcu 1992 roku 2.538.887,00 zł (M.P. 1992.11.81).

Z powyższych przepisów wynika, że ubezpieczony z tytułu odbywania w okresie od 1 września 1990 roku do 30 czerwca 1992 roku praktycznej nauki zawodu musiał otrzymywać wynagrodzenia w kwotach wynoszących co najmniej:

- we wrześniu 1990 roku 76.203,00 zł;
- od października do grudnia 1990 roku 99.350,00 zł miesięcznie;
- od stycznia do marca 1991 roku 130.895,00 zł miesięcznie;
- od kwietnia do czerwca 1991 roku 138.223,00 zł miesięcznie;
- od lipca do września 1991 roku 150.076,00 zł miesięcznie;
- od października do grudnia 1991 roku 165.303,00 zł miesięcznie;
- od stycznia do marca 1992 roku 203.214,00 zł miesięcznie;
- od kwietnia do czerwca 1992 roku 228.500,00 zł miesięcznie.

Wobec braku jakichkolwiek dowodów na to, aby faktycznie A. N. otrzymywał wynagrodzenia w wyższych kwotach niż wskazane powyżej, a zwłaszcza w kwocie 304.700,00 zł miesięcznie wskazanej w świadectwie pracy z dnia 30

czerwca 1992 roku, Sąd Okręgowy przyjął, że łącznie w okresie od 1 września do 31 grudnia 1990 roku ubezpieczony z tytułu odbywania praktycznej nauki zawodu uzyskał wynagrodzenie w kwocie 374.253,00 zł, w 1991 roku w kwocie 1.968.823,00 zł i w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 1992 roku w kwocie 1.726.854,00 zł.

Obliczony z uwzględnieniem powyższych zarobków wskaźnik wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego odwołującego wyniósł 13,05%.

Ustalając powyższy wskaźnik sąd okręgowy oparł się na zgromadzonych w sprawie dokumentach, albowiem ich autentyczność i wiarygodność nie budzi żadnych wątpliwości. W zakresie wyliczenia nowego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego odwołującego Sąd oparł się na wyliczeniach organu rentowego, które nie były kwestionowane przez ubezpieczonego.

W konsekwencji należało zobowiązać organ rentowy do ustalenia wartości kapitału początkowego A. N. przy uwzględnieniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 13,05%.

Wobec powyższego sąd okręgowy, na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. oraz przepisów powołanych w treści uzasadnienia orzekł jak w pkt 1 sentencji wyroku.

O oddaleniu odwołania w pozostałym zakresie, tj. co do żądania ubezpieczonego przyjęcia za cały sporny okres wynagrodzeń w kwocie 304.700,00 zł miesięcznie, orzeczono na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.